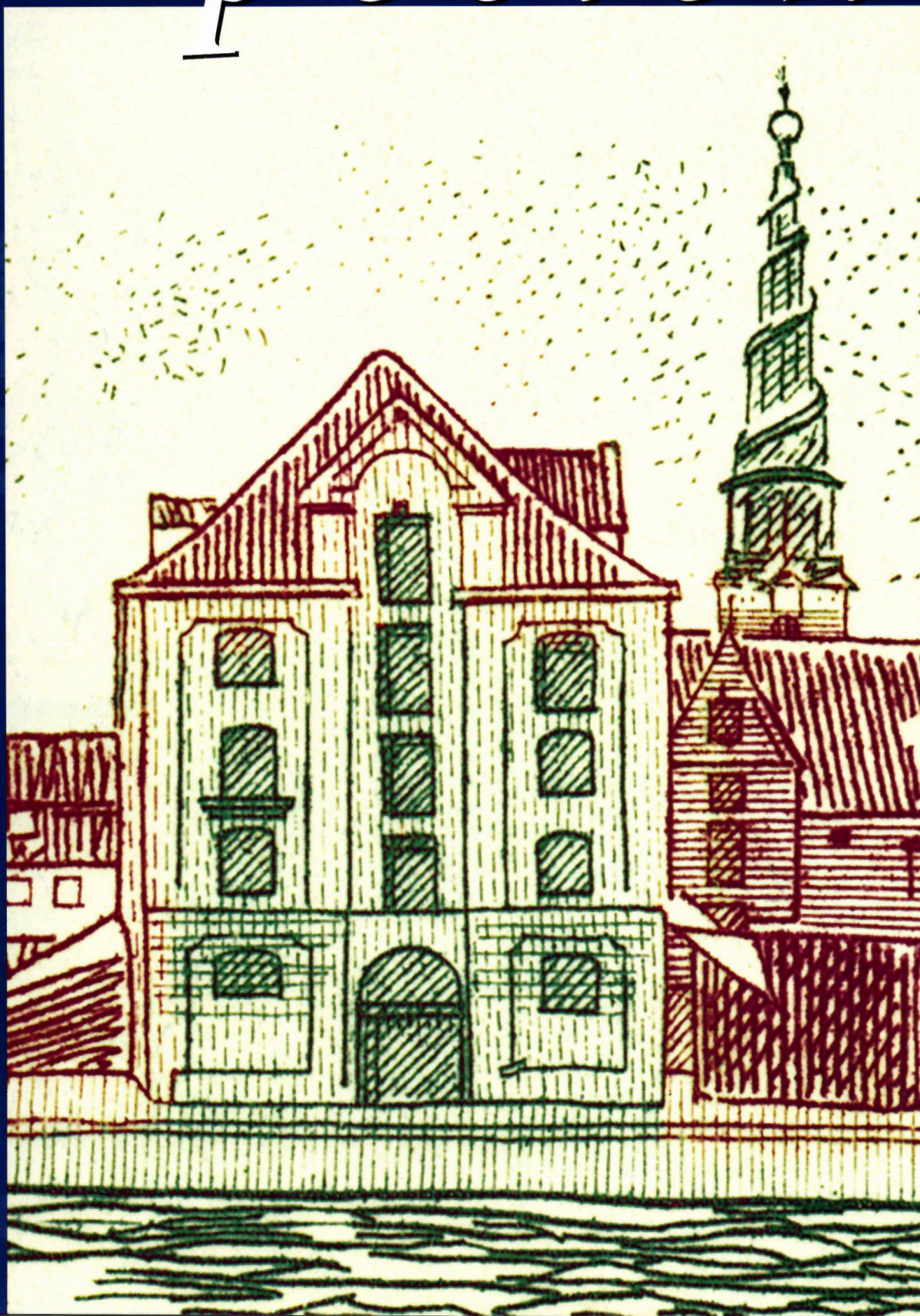

MUSEUMS

poster

NR. 2 / JUNI 1999
POST & TELE MUSEUM

Sven og Alan Havsteen-Mikkelsens frimærker

Af Dorte Fogh

Maleren Sven Havsteen-Mikkelsen udførte sammen med sin søn Alan mere end 50 danske frimærker inden sin død i år. Mest kendt er landskabsserien, som omfatter 34 smukke frimærker. Post & Tele Museum, der ejer forarbejder-

ne til de to kunstneres frimærker, udstiller dem denne sommer i frimærkerummet.

På Museums Postens forside ses et udsnit af 130 øres frimærket fra 1976 med Vor Frelzers Kirke i baggrunden. Det snoede spir er et af de mange københavnske tårne, man kan se fra Café Hovedtelegrafen på museets femte sal.

Frimærke fra Landsdelsserien, som i 1976 viste motiver fra København.

En skov på femte sal

Af Birgitte Agersnap

Særudstilling i Café Hovedtelegrafen

Det danske træ fik sit eget frimærke i januar 1999. Post Danmark, Frimærker udgav i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen en serie med fire enkeltstående løvtræer. Det skulle være de første løvtræer, der kom til Danmark efter istiden for ca. 10.000 år siden, nemlig eg, bøg, ask og småbladet lind. Den dygtige fotograf og skovrider for Danmarks Naturfond, Henrik Staun (f. 1922), fik opgaven at forevige de udvalgte træer. Hans smukke resultater, der danner for-

læg for frimærkeserien, kan for tiden nydes i museets tagcafé blandt flere andre af hans fotografier.

I mange år var Henrik Staun skovrider på Langeland og Tåsinge. Det har givet ham stor fortrolighed med de danske landskaber og skove, hvor han søger sine motiver i morgenlyset eller det tidlige aftenlys. Træernes skiftende dragter viser årets gang i naturen.

Man ser nøgne, krogede grene strække sig mod en grå vinterhimmel, anemonetæpper brede sig under bladknopper på spring og et poetisk lys spille i det grønne sommerløv. Henrik Stauns billeder viser os naturens kraft og skovens mange stemninger.

Ambrosiusegen på Tåsinge.
Fotograferet af Henrik Staun.

Fire kroners frimærket fra serien med løvtræer, som udkom den 13. januar 1999, viser et nyudsprunget dansk bøgetræ, Fagus sylvatica.

Arkitekt på arbejde

Af Dorte Fogh

Moderne mennesker har kun sjældent mulighed for at følge et produkts tilblivelse, men de fleste synes, at det er spændende at se en dygtig håndværker arbejde.

Det kan man opleve på Post & Tele Museum, hvor vi får et kig ind i en arbejdende arkitekts tegnestue. Det er kgl. bygningsinspektør Hack Kampmann, der giver os indblik i sit arbejde. Hans mange tegninger for Post- og Telegrafvæsenet fra 1892, da han blev udnævnt til bygningsinspektør for Nørrejylland, til hans død i 1920 er nemlig bevarede.

Levende lamper

Hans knap tyve posthuse i rødt tegl med hvide vinduer er gennemførte bygningsværker, som han har præget i alle detaljer. F.eks. tegnede han 7. januar 1910 „Ud-

kast til elektriske Kroner og Lamper til Aalborg ny Post + Telegrafbygning“. Her skitserede han bl.a. forslag til en lampe over postkassen med et posthorn på svungne arme.

På det næste ark papir gennemtegnede Hack Kampmann lampens arm med lys og skygge, så den virker helt tredimensional. Men i det ene hjørne ses et hestehoved tegnet med en klar konturstreg. Arkitekten har fået en god idé og lynhurtigt ridset den ned på papiret.

På det tredje ark har han tegnet ikke bare hele hesten, men også en postrytter, for selvfølgelig skal der være en postrytter over lampen ved en postkasse. Man kan se, hvordan Hack Kampmann har arbejdet med placeringen af rytterens fødder og hestens hoved for at opnå det rette udtryk: En kæk postrytter holder hestens tøjler i venstre hånd, mens han sætter sit horn for munden og blæser med runde basunkinder. Statuetten signalerer med sit glade og energiske udseende

postvæsenets venlige betjening og effektivitet. Det er et markant bømærke, som stammer fra Christian IVs tid.

Fra 1917 findes en stor konturtegnning til Viborg Post & Telegraf. En broncestøber brugte den til den endelige udformning af skiltet, som dog blev spejlvendt.

Tro og agtsom

Tyve år senere ønskede generalpostdirektør C.J. Mondrup en ny udgave af postrytteren, og han fik billedhuggeren Johannes Bjerg til at udføre den i 1936.

Hans posthest er veldresseret, mere markeret og udtrykker mere stolthed end Hack Kampmanns. Rytteren er den „troe og agtsomme“ budbringer, der har passet sit arbejde med præcision gennem århundreder. Nøgleordene er mådehold, værdighed og uforanderlighed.

Det ser så legende let ud, men der ligger både talent og års træning bag en mesters værker.

Johannes Bjerg: Postrytter 1936. Dette eksemplar af statuetten står ved Hvidovre postkontor.

Hack Kampmann: Postrytter 1917.

Københavns kupler, tårne

Af Dorte Fogh

Udsigten fra museets tagcafé, Café Hovedtelegraf, er stor-slået. Både i klart vejr og i almindelig dansk dis kan man se de fleste af Københavns berømte tårne. Horisonten rundt ses fra venstre:

1. Vor Frue Kirke

Den oprindelige kirke brændte under englændernes bombardement i 1801, men i 1829 kunne man indvie byens nye domkirke, der er tegnet af C. F. Hansen i nyklassicistisk stil.

2. Sankt Petri Kirke

Det elegante rokokospir fra 1756-57 er tegnet til den tyske menigheds kirke af Johannes Boye Junge.

3. Rundetårn ved Trinitatis Kirke

Mod nordvest ses det berømte Rundetårn, der blev opført 1637-42. Christian IV var bygherre, og Jørg Scheffel fra Bern var bygmester. Tårnet, der måler 15 m i diameter og er 36 meter højt, er bygget op omkring en hul kerne. Den 209 m lange sneglegang fører op til et observatorium.

Tårnet blev opført som en del af Trinitatis Kirke, som på loftet rummede universitetets bibliotek indtil 1861. Tagrytteren mod øst, der blev sat op efter Københavns brand i 1728, rummer kirkens klokker.

4. Reformert Kirke

Kirken, der blev indviet i 1689, er tegnet af Heinrich Brockham. Den ottekantede tagrytter med to lanterner er dog først sat op i 1731. Det er den tyske og franske reformerte menigheds kirke.

5. Messen

Lige over for caféen ses spiret og billedhuggeren Julius Schrøders skulptur Mercur fra 1895, som oprindeligt tilhørte varehuset Messen. Mercur, som også kaldes Hermes, er skytsgud for handel og kommunikation og dermed også for Post & Tele Museum, hvis indgang han peger på med sin budbringerstav.

6. Sankt Pauls Kirke

Denne kirke, der er sognekirke for Nyboder, er tegnet af J. E. Gnudtzmänn og opført i 1873.

7. Marmorkirken

Selv om grundstenen til denne kirke, der officielt hedder Frederikskirken, blev lagt i 1749, blev

den først færdig i 1894. Det var Nikolai Eigtved, der tegnede den oprindelige plan, men det var Ferdinand Meldahl, som fuldførte værket for bygherren C. F. Tietgen. Forbilledet for kuplen er Peterskirken i Rom.

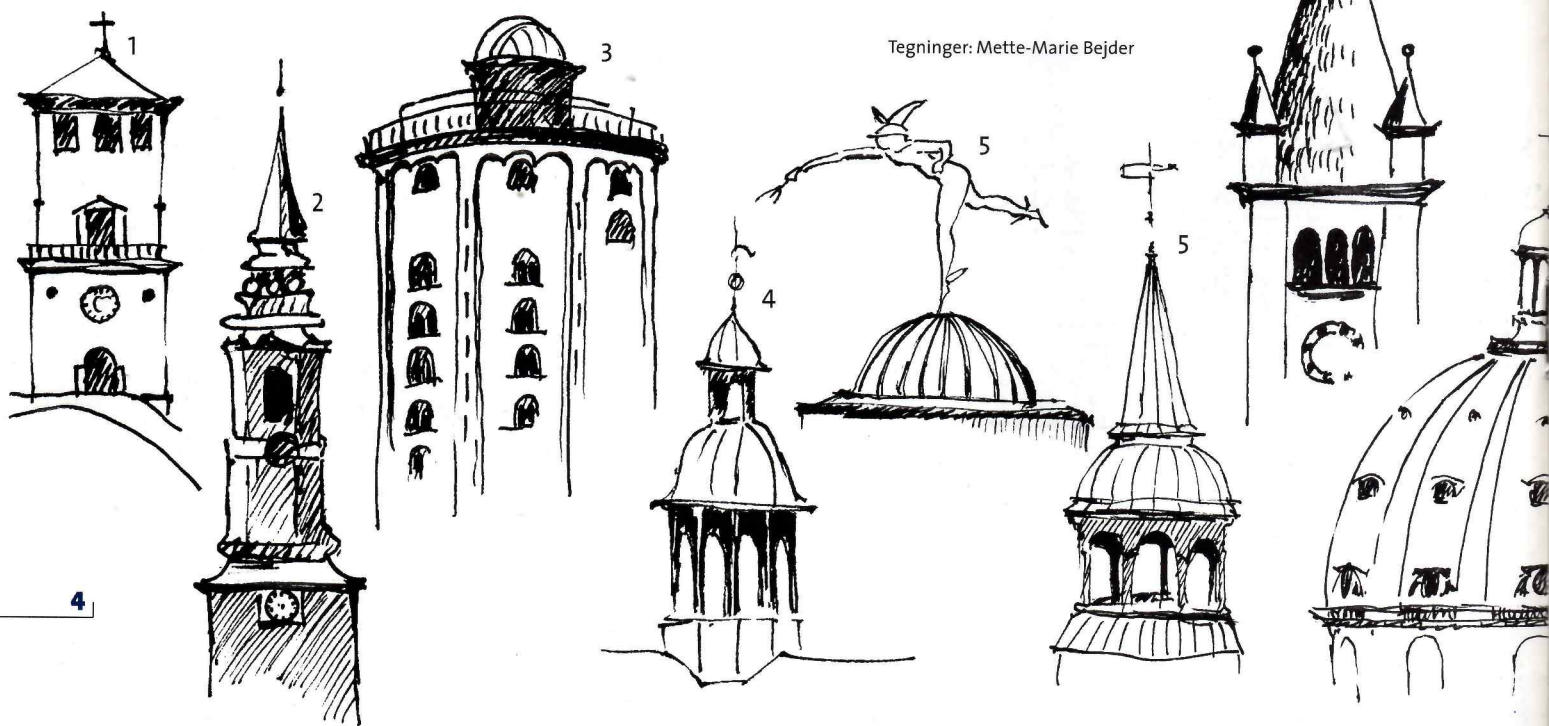
8. Barokkens fornemmeste spir

Vor Frelses Kirkes spir fra 1752 er tegnet af Laurids de Thura på Lambert van Havens (1630 – 1695) barokkirke, der blev indviet i 1694. Forbillede var Francesco Borrominis spir på universitetskirken i Rom fra 1661. Det er ligesom Rundetårn et af de mest fascinerende tårne i landet, og det snor sig dynamisk op i en højde af 71,4 m. Øverst ses Frelseren stående på Jordkloden.

9. Nikolaj Kirke

I 1909 skænkede brygger Carl Jacobsen et nyt spir til Nikolaj Kirke tegnet af H. C. Amberg i stedet for det, der brændte i 1795. I 1800-tallet holdt brandvæsenet til i tårnet, der var det eneste, som var tilbage af den oprindelige kirke. I dag viser Københavns kommune kunstudstillinger i kirkerummet fra 1917.

Tegninger: Mette-Marie Bejder

ne og spir

10. Børsens berømte dragespir

Christian IV lod Børsen opføre af brødrene Lorenz og Hans van Steenwinckel. Det usædvanlige spir er tegnet af Ludvig Heidritter og bygget af træ beklædt med bly. Fire drager vogter bygningens rigdomme, idet de har rettet deres opmærksomhed mod hver sit verdenshjørne. Deres sammensnoede haler, som symboliserer de fire farlige verdenshave, bærer tre forgyldte kroner, tre knapper og en vindfløj. Børsen blev i øvrigt det første danske posthus, da Christian IV oprettede postvæsenet den 24. december 1624, kun 11 dage efter bygningens indvielse.

11. Christianskirken på Christianshavn

Den smukke rokokokirke, der oprindeligt er opført til den tyske menighed, er tegnet af den berømte arkitekt Niels Eigtved, som døde inden byggeriet gik i gang. Det blev således hans svigersøn, arkitekten G.D. Anthon, der stod for byggeriet. Det 70 m høje spir stod færdigt i 1769.

Her nyder telegrafister og andre af Hovedtelegrafens medarbejdere en gang i 1930'erne den imponerende udsigt fra den tagterrasse, hvor Post & Tele Museums café ligger i dag.

12. Tårnet på Christiansborg Slot

Thorvald Jørgensen genopførte Christiansborg Slot i 1906-12 i nybarok stil, efter Det andet Christiansborg Slot var brændt i 1884. Tårnet er 85 m højt.

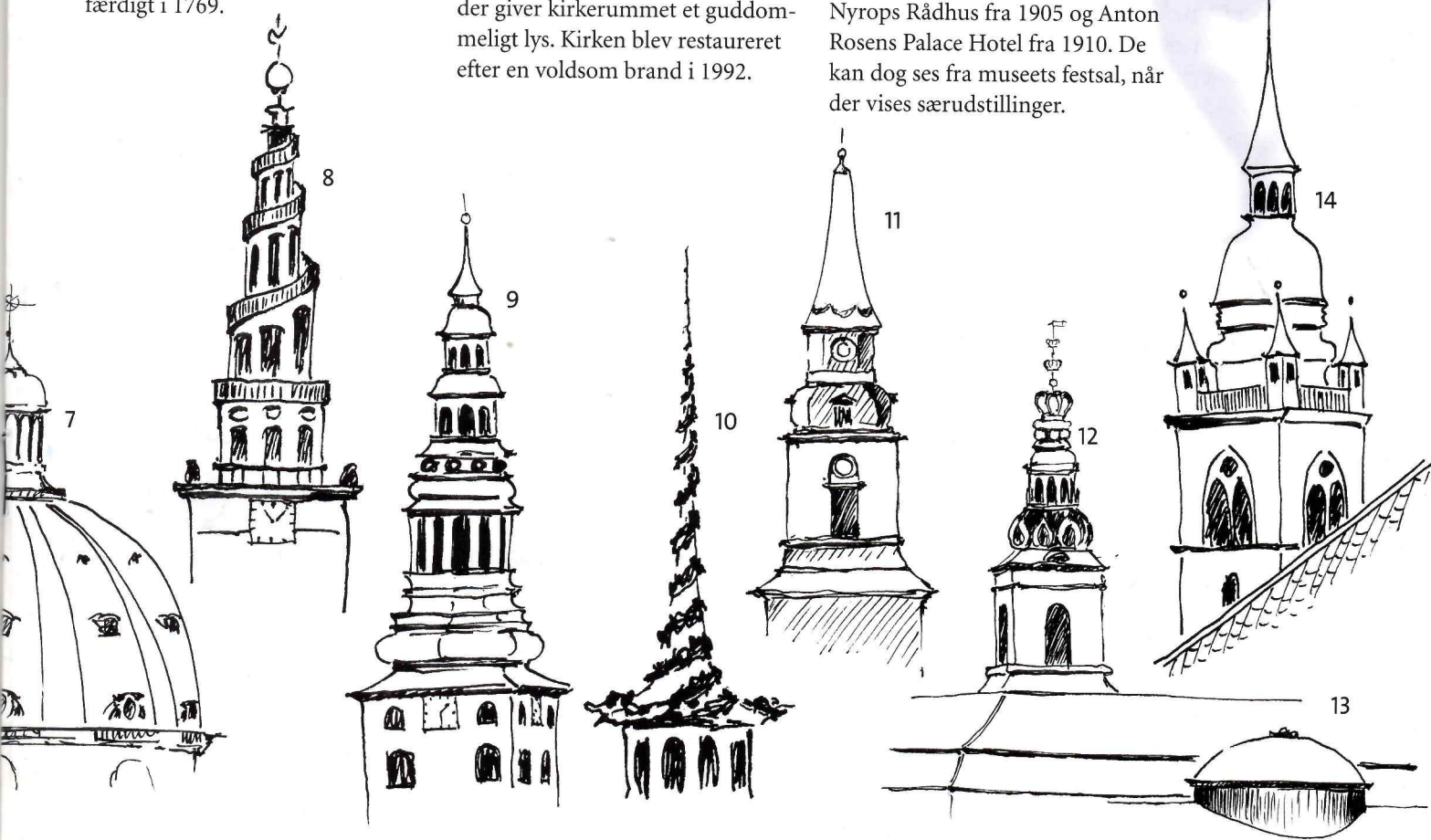
13. Kuplen på Christiansborgs Slotskirke

Efter Det første Christiansborg Slots brand i 1794 genopførte C.F. Hansen Slotskirken, som blev indviet i 1826. Midt på taget hviler en kuppel med kobbertag på en lav tambur uden vinduer. Kuplen har et cirkelformet vindue i toppen, der giver kirkerummet et guddommeligt lys. Kirken blev restaureret efter en voldsom brand i 1992.

14. Helligåndskirkens spir

Fra caféens store vindue mod syd – eller endnu bedre fra terrassen – kan man længst til højre se Helligåndskirkens høje spir. Selv om Helligåndshospitalet blev grundlagt ca. 1295, blev kirkens tårn ikke opført før 1582-94. Det brændte imidlertid ved Københavns brand i 1728. Først i 1878-80 genskabte H. B. Storck det nuværende spir ved en omfattende restaurering.

Blandt de få københavnske tårne og spir, som man ikke kan se fra Café Hovedtelegraf, er Martin Nyrops Rådhus fra 1905 og Anton Rosens Palace Hotel fra 1910. De kan dog ses fra museets festsal, når der vises særudstillinger.

Vil du med på Internettet

Af Pedro Jensen

I efteråret afholder museet rundvisninger og kurser i brugen af Internet. Startdatoerne er anført i kalenderen på bagsiden.

Der vil være rundvisning onsdag aften, hvortil der er fri entré. Rundvisningen vil give et indtryk af, hvad Internet er, og hvad det kan bruges til. Rundvisningen

forudsætter ingen kundskaber i Internet eller i computere.

På lørdage vil der blive afholdt kurser i grundlæggende Internet. Kurset er på fire lektioner, og der vil være indlagt en frokostpause i museets café. Prisen for kurset er kr. 390,-.

Kurset forudsætter kendskab til brug af en computer-mus. Udover dette kendskab stilles der ingen krav.

Kurset vil foregå som en vekselvirkning mellem oplæg og øvelser. Efter kurset vil man være i stand til at finde rundt på Internet, og man vil være i stand til at bruge e-mail.

Kurset foregår på små hold med maksimum ti deltagere. Til kurset vil der blive udleveret noter med beskrivelser af det, der gennemgås på kurset.

Tema: Kunstig Intelligens

Post & Tele Museums Internet-b@lkon sætter i perioden 12. maj-31. august fokus på kunstig intelligens og den nyeste robotteknologi, der udvikler sansende robotter med evne til at tilpasse sig

skiftende omgivelser og lære af egne erfaringer. Emnet belyses i b@lkonens fem små udstillingsmontrer og på museets publikumsmaskiner, der viser vej til mere viden om emnet på Internettet.

Har man lyst til at få flere oplysninger om temaerne, er der links til udvalgte hjemmesider på Internettet på b@lkonens publikumsmaskiner.

Telefonen og fagforeningerne

Af Esper Fogh

I 1910 og årene derefter blev der udkæmpet en mindre krig mellem telefonselskaberne og deres ansatte om retten til at organisere sig. Kampen blev ført med hårde midler, ikke mindst i København, hvor de ansattes hovedmodstander var telefondirektør Fr. Johannsen.

En del af kampen blev udkæmpet i aviserne, især i Social-Demokraten, hvor forretningsfører for Dansk Telefonarbejder-Forbund, Alfred Nielsen, d. 5. november 1910 skrev:

Hr. Johannsen har ladet udarbejde en Slavekontrakt, som han forelægger hver enkelt Arbejder til Underskrift. Kontrakten lyder saaledes: „Undertegnede forpligter sig til ikke at være Medlem af nogen Forening for Telefonfunktionærerne eller Arbejdere, hvis Love eller Vedtægter ikke er anerkendte af Selskabet“... I gaar indfandt efter Tilsigelse en Telefonarbejder sig på Kontoret. Kontrakten blev lagt frem for ham. Men ved Siden heraf blev lagt en Opsigelse. Nu kunde Arbejderen selv vælge: Enten Arbejdsløshed eller Underskrift på Slavekontrakten.

Direktør Johannsen fyrede Alfred Nielsen og fagforeningens formand Kronborg-Nielsen på gråt papir og nægtede senere at forhandle med dem, fordi „de ikke længere staar i Selskabets Tjeneste“. Der var dog andre, der ville tale telefonarbejdernes sag, nemlig folketingsmedlem Th. Stauning, der på et møde holdt en brandtale mod telefonselskabet.

Telefondirektøren svarede:

Ved Telefonarbejdernes Møde i Gaar skal De have udtalt, at jeg har kaldt Arbejdere op enkeltvis paa Kontoret og lagt en Kontrakt til Underskrift og en Opsigelse ved Siden af. Imidlertid er sligt ikke foregaaet. Underskrifterne blev afgivne til en Assistent paa Liniekontoret, og det anførte maa efter en Undersøgelse, jeg har anstillet, betegnes som rent Opspind...

og Stauning svarede igen:

Det forekommer mig ret ligegyldigt, om Underskrifterne paa Forbudet imod at være Medlem af en Fagforening er afgivet paa Liniekontoret eller paa Direktørkontoret; thi at Underskriften er forlangt af Direktøren, ved vi dog alle...

En uge senere blev der afholdt et forhandlingsmøde med telefonselskabet, hvor Stauning forhandlede på arbejdersiden. Mødets resultat blev, at Fr. Johannsen anerkendte arbejdernes ret til at være medlem af deres fags fagforening. Hermed var striden imidlertid ikke slut, for direktøren ville efterfølgende ikke være med til at indføre forhandlingsregler.

Telefonistinderne ved KTAS havde det særlige problem, at de skulle være ugifte, hvis de ville være ansat ved telefonselskabet. De organiserede sig i 1913 trods stor modstand fra direktør Johannsen. Han mente, at de blev lokket til det

Hans Henrik Henningsen: Fritz Johannsen, 1913.

af mændene, fordi de ville være effektive i en strejkesituation.

I maj 1919 var det meget tæt på at komme til strejke mod telefonselskabet, men den blev afværget i sidste øjeblik. (Se artikel i MuseumsPosten nr. 1/1999). I den anledning blev Fr. Johannsen interviewet i Folkets Avis, hvor han bl.a. udtalte:

Det er skrupprægende forkert, at Damerne indgaar Ægteskab, og mest for deres egen Skyld. Det turde da siges at være ganske forkasteligt, at en ung Dame gifter sig med en Mand, der ikke kan forsørge hende; det er nærmest skandaløst! Og det er synd og skam for vedkommende Dame. Jeg finder, at det er en topmaalt Skandale, at en Mand først gifter sig og bagefter får den Idé, at hans Kone ikke tjener nok ved at passe Mand, Børn og Hjem. Jeg mener, at hun kan kræve, at der vises hende den Anerkendelse hun fortjener – men skal hun ved siden aff. Eks. være Telefondame, hører alting op!

I 1920 blev der strejket i seks uger, og det viste sig, at direktøren havde ret i, at telefonistinderne ville være effektive i denne situation. Telefonarbejdere af begge køn fik klækkelige lønforhøjelser, og damerne fik lov til at gifte sig.

DET SKER PÅ POST & TELE MUSEUM:

Til 1. september 1999:

Danmarksbilleder

I frimærkeudstillingen på 3. sal

Retrospektiv udstilling af Sven Havsteen-Mikkelsens produktion af tegninger til danske frimærker. Flere oplysninger på side 2.

Til 15. september 1999:

Markante Profiler

I festsalen på 4. sal

En præsentation af kommunikationens huse, post- og telebygninger, samt arkitekternes tegninger og eksempler på husenes udstyr. Læs mere på side 3. I forbindelse med særudstillingen har museet udgivet temahæftet „Markante Profiler“. Pris: 45,- kr. (56 sider, gennemillustreret i farver).

Fra 11. august 1999 (kun på onsdage):

Rundvisning i Cyberspace

På InternetB@lkonen

Hver onsdag kl. 18-19 guider museets personale publikum rundt på Internettet. Læs nærmere på side 6. Rundvisningerne er gratis.

Fra 14. august 1999 (kun på lørdage):

Introduktion til Internettet

På InternetB@lkonen

Introduktionskurser til Internettet kl. 10.15-14.00. Pris: 390,- kr. inkl. frokost. Se mere på side 6. Tilmelding på tlf. 33 41 09 00.

Nyudgivelse:

Telekort

Museet har fået fremstillet et telekort til kr. 30,- med foto af tre telefonistinder fra 1910.

25. august 1999:

Nye frimærker

I Frimærkebutikken

Udgivelse af to nye frimærker af malerne Lise Malinowsky og Thomas Kluge, et velgørhedsfrimærke til fordel for Alzheimerforeningen, tegnet af Per Arnoldi og et frimærke i anledning af Det kongelige Biblioteks udbygning. Særligt stemplede førstedagskonvolutter er kun til salg denne dag.

Alle dage:

Museums-værkstedet

Museumsværkstedet på 3. sal

Aktiviteter for publikum. Tilbudene varierer fra dag til dag og rækker fra brevskrivning med pen og blæk over frimærker, hemmelige koder og telegrafering til telefonering via det gamle omstillingsbord. Åbningstider: Tirsdag, torsdag og fredag kl. 15.00 – 17.00
Onsdag kl. 15.00 – 20.00
Lørdage, søndage og skoleferier i hele museets åbningstid.

Nyudgivelse:

Guide til Post & Tele Museum

Post & Tele Museum har udgivet en flot guide på dansk og engelsk. Guiden giver et samlet billede af kommunikationshistorien i Danmark, som den kan opleves i museets udstilling.
Pris: 45,- kr. (72 sider, gennemillustreret i farver.)

Udgivet af:

Post & Tele Museum

Redaktion:

Birgitte Wistoft (ansv.)

Erik Jensen

Fotos:

Jan Friis og Torben Petersen

Layout: Finn Evald

Repro: Scanpress

Tryk: Center-Tryk, Holbæk

MuseumsPosten udgives fire gange årligt og fås i abonnement ved henvendelse til Post & Tele Museum. Næste nummer udkommer i september 1999.

Oplag: 37.000

ISSN 0909-1920

Adresse:

Post & Tele Museum

Købmagergade 37

Postboks 2053

1012 København K

Tlf. 33 41 09 00

Fax: 33 41 09 09

E-mail: museum@ptt-museum.dk

www.ptt-museum.dk

Åbningstider:

Museet og Café Hovedtelegrafan har åbent tirsdag – søndag kl. 10-17, onsdag kl. 10-20. Mandag lukket. Køkkenet lukker en halv time før museets lukketid.